EIROPAS PARLAMENTS

2004 *2009*

Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komiteja

PAGAIDU
2005/2191(INI)

27.3.2006

ZIŅOJUMA PROJEKTS

par nediskrimināciju un iespēju vienlīdzību visiem — pamatstratēģija
(2005/2191 (INI))

Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komiteja

Referente: Tatjana Ždanoka

Atzinuma sagatavotāja (*): *Claire Gibault*, Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komiteja

(*) Komiteju ciešāka sadarbība — Reglamenta 47. pants

SATURS

Lpp.

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS 3

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

par nediskrimināciju un iespēju vienlīdzību visiem — pamatstratēģija
(2005/2191 (INI))

Eiropas Parlaments,

– ņemot vērā Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 13. pantu, kurā Kopienai ir piešķirtas pilnvaras veikt attiecīgas darbības, lai cīnītos pret diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ,

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 1995. gada 24. oktobra Direktīvu 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti,

– ņemot vērā Padomes 2000. gada 29. jūnija Direktīvu 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības,[1] un Padomes 2000. gada 27. novembra Direktīvu 2000/78/EK, ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju,[2] un ņemot vērā, ka abās šajās direktīvās ir aizliegta jebkāda tieša vai netieša diskriminācija rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ,

– ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. panta 1. punktu, kurā noteikts, ka ir aizliegta jebkāda veida diskriminācija, it īpaši diskriminācija dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētisko īpašību, valodas, ticības vai pārliecības, politisko vai jebkuru citu uzskatu dēļ, diskriminācija saistībā ar piederību nacionālai minoritātei, diskriminācija īpašuma, izcelsmes, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ,

– ņemot vērā dažādus ANO un Eiropas Padomes pieņemtos juridiskos dokumentus, kuros aizliegta diskriminācija attiecībā uz šajos dokumentos garantētajām tiesībām, un īpaši ņemot vērā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, kā arī Eiropas Padomes Vispārējo mazākumtautību aizsardzības konvenciju,

– ņemot vērā Komisijas paziņojumu „Nediskriminācija un iespēju vienlīdzība visiem — pamatstratēģija” (KOM(2005)0224),

– ņemot vērā pamattiesību ekspertu tīkla sagatavoto ikgadējo ziņojumu par 2004. gadu un šā tīkla tematisko ziņojumu par minoritātēm, kas publicēts tajā pašā gadā,

– ņemot vērā Reglamenta 45. pantu,

– ņemot vērā Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejas ziņojumu un Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komitejas atzinumu (A6-0000/2006),

A. tā kā diskriminācijas novēršana ir būtiska integrācijas politikas sastāvdaļa, kas nodrošina

[1] OV L 180, 19.7.2002., 22. lpp.
[2] OV L 303, 2.12.2000., 16. lpp.

sociālo kohēziju, un svarīgs līdzeklis, lai izskaustu sociālo atstumtību;

B. tā kā diskriminācija lielā mērā rodas nezināšanas dēļ un ar šo nezināšanu saistītās bailēs no personas, kas ir citāda, un tā kā tas nozīmē, ka vispirms šīs problēmas cēloņi jānovērš ar mērķtiecīgiem pasākumiem, kuri paredz jau kopš bērnības veicināt iecietību un cieņu pret dažādību; šajā sakarā atgādinot, ka liela nozīme var būt programmu *Socrates, Leonardo* un *Jeunesse* izmantošanai;

C. tā kā Eiropas Rasisma un ksenofobijas uzraudzības centrs (ERKUC) uzskata, ka valsts iestāžu izplatītā praktiskā informācija par nediskrimināciju valstu mērogā joprojām ir ierobežota un tā plašākā apjomā jāsniedz mērķa grupām un šo grupu atbalsta organizācijām; tā kā valdībām lielāka uzmanība jāpievērš faktam, ka pilsoniskā sabiedrība var būt efektīvs partneris rasu diskriminācijas izskaušanā, un tām jāatbalsta jebkuri politikas mērķi, lai novērstu diskrimināciju;

D. tā kā Pamattiesību hartas 21. pantā, kas iekļauts Konstitucionālā līguma II-81. pantā, daudz plašāk nekā EK Līguma 13. pantā ir uzskaitīti diskriminācijas iemesli, proti, diskriminācija ādas krāsas, sociālās izcelsmes, ģenētisko īpašību, valodas, politisko vai jebkuru citu uzskatu dēļ, diskriminācija saistībā ar piederību nacionālai minoritātei, diskriminācija īpašuma un izcelsmes dēļ; paužot nožēlu jo vairāk tāpēc, ka šo izvērstāko koncepciju konkrētos gadījumos neīsteno kā juridiski saistošu;

E. tā kā ekspertu tīkls nesen atgādināja, ka, īstenojot likumdošanas instrumentus, kas pieņemti, pamatojoties uz EK Līguma 13. pantu, dalībvalstīm tomēr jāievēro EK tiesību vispārējos principos ietvertās pamattiesības, tostarp Eiropas Savienības Pamattiesību hartā minētās tiesības, brīvības un principi;

F. apzinoties, ka, likumdošanas procesā dažiem diskriminācijas veidiem veltot lielāku uzmanību, tiek radīta zināma diskriminācijas iemeslu hierarhija, kam nevajadzētu notikt;

G. atgādinot, ka diskriminācijas jēdziens tiek izprasts dažādi un atkarībā no šīs izpratnes to attiecina uz indivīda vai sabiedrības dzīvi, kā arī atgādinot, ka indivīda pilsoņu tiesību aizsardzību neīsteno ar tiem pašiem pasākumiem kā aizstāvot indivīdu grupu intereses;

H. tā kā labvēlīga rīcība ir līdzeklis, lai veicinātu visu slāņu iedzīvotāju vienlīdzīgu pārstāvību jomās un līmeņos, kur ir svarīgi, lai sabiedrība kopumā būtu pārstāvēta taisnīgi; uzsverot, ka šo jēdzienu nevar ierobežoti piemērot nodarbinātībai un ka tas lietojams plašāk, ne tikai saistībā ar dzimumu līdztiesību;

I. apzinoties, ka, cenšoties izgaisināt senu netaisnību vai diskrimināciju, var izrādīties, ka kādu laiku ir jāizmanto labvēlīgi pasākumi, kas saistīti ar taisnīguma jēdziena tālredzīgu koncepciju un kas var būt ļoti dažāda veida; atgādinot, ka kvotu noteikšana jāuzskata par galēju pasākumu, ko var piemērot tikai saskaņā ar Eiropas Kopienu Tiesas praksi, ievērojot proporcionalitātes principu;

J. tā kā attiecībā uz dažām sabiedrības grupām, kuras atrodas sevišķi nelabvēlīgos apstākļos, piemēram, romi, vai kuru tiesības netiek ievērotas, piemēram, nepilsoņi, ir jāparedz labvēlīgi pasākumi, proti, īpaši tiesību akti, ja ir vēlme panākt viņiem garantētu iespēju reāli piedalīties sabiedrības dzīvē un it īpaši politiskajā dzīvē tā, lai viņi varētu ietekmēt

lēmumus, kas uz viņiem attiecas;

K. pievēršot uzmanību tam, ka dažās dalībvalstīs viens no rasu segregācijas veidiem ir īpašu klašu veidošana romu bērniem vai viņu ievietošana garīgi atpalikušām personām paredzētās iestādēs un ka steidzami ir vajadzīga rasu diskriminācijas novēršanas politika;

L. tā kā Pamatkonvencijas Padomdevēja komiteja mudina veikt konstruktīvus pasākumus, lai uzlabotu minoritāšu sevišķi nelabvēlīgu grupu pārstāvju apstākļus;

M. tā kā ANO Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komiteja uzskata, ka saskaņā ar Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām valstīm ir pienākums sniegt atbilstīgu prioritāro aprūpi cilvēkiem ar invaliditāti, lai sasniegtu mērķus attiecībā uz visu cilvēku ar invaliditāti neierobežotu dalību un vienlīdzību sabiedrībā;

N. tā kā ERKUC atgādina, ka rasisma problēmas patieso apmēru un raksturu joprojām ir grūti novērtēt, jo daudzās dalībvalstīs nepastāv ne oficiāla, ne neoficiāla datu vākšana, vai tā ir neefektīva;

O. tā kā ERKUC uzsver, ka, nepastāvot oficiālai statistikai par etnisko, nacionālo un reliģisko piederību, būs grūti noteikt diskriminācijas patieso apmēru un sekmīgi izstrādāt tās izskaušanas politiku; tā kā nav pietiekamu statistikas datu, lai pierādītu un novērtētu diskrimināciju, nav iespējams izstrādāt nediskriminācijas stratēģiju, kuras pamatā būtu arī konstruktīvi pasākumi šo nelabvēlīgo grupu labā;

P. atgādinot, ka Kopienas līmenī personas datu apstrādi reglamentē Direktīva 95/46/EK un saskaņā ar ekspertu tīkla viedokli nepastāv pretrunas starp personas datu aizsardzību un diskriminācijas uzraudzību, izmantojot statistikas līdzekļus, ciktāl šādas uzraudzības mērķis ir panākt labāku izpratni par atsevišķu grupu pārāk lielu vai pārāk mazu pārstāvību konkrētās nozarēs vai atsevišķos līmeņos un konstatēt panākto attīstību, lai noteiktu vajadzību rīkoties un izraudzītos visefektīvāko rīcības veidu;

Q. tā kā, lai konstatētu netiešu diskrimināciju, ko nepārprotami aizliedz Kopienas tiesību akti, ir jābūt iespējai izmantot ticamus statistikas datus, it īpaši attiecībā uz atsevišķām grupām ar raksturīgām iezīmēm; tā kā, ja statistika nav pieejama, netiešās diskriminācijas potenciālajiem upuriem trūkst būtiska līdzekļa, lai panāktu savu tiesību atzīšanu;

R. uzsverot, ka to pazīmju interpretācija, kuras dod iespēju secināt, ka pastāv tieša vai netieša diskriminācija, notiek saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem vai valsts praksi un ka pašreiz dalībvalstu ziņā ir statistikas datu kā pierādījumu daļas izmantošana, lai konstatētu netiešu diskrimināciju, un ka tas rada ne tikai zināmas atšķirības, bet arī liedz iespēju uzrādīt atsevišķus diskriminācijas veidus valstīs, kurās šādu praksi neatzīst,

Vispārīgi apsvērumi

1. uzskata, ka ne tikai juridisko līdzekļu un tiesiskās aizsardzības līdzekļu, bet arī diskriminācijas novēršanas pamatā ir jābūt sociālo, kā arī ekonomisko seku apzināšanai

— izpausmei, kas jāaizstāj ar NVO, kuras dalībvalstīm būtu plaši jāiesaista savā diskriminācijas novēršanas politikā;

2. uzskata, ka tas nozīmē apkopot dalībvalstīs īstenoto labo praksi diskriminācijas novēršanas jomā un nodrošināt tās izplatīšanu, ka šajā sakarā būtu lietderīgi pastiprināt par diskriminācijas novēršanu atbildīgo valsts iestāžu tīklu (*Equinet*) un mudināt visas dalībvalstis tajā piedalīties, ka šo informācijas apkopošanas un izplatīšanas, koordinācijas un ierosmju izstrādes uzdevumu ar laiku var uzticēt Pamattiesību aģentūrai;

3. atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu 2007. gadu pasludināt par Eiropas Iespēju vienlīdzības gadu un pauž vēlmi, lai tas būtu veltīts dažādu diskriminācijas veidu un vairāku iemeslu radītas diskriminācijas apzināšanai, kā arī labākai tiesiskās aizsardzības līdzekļu izpētei; tomēr vēlas, lai turpmāk šādas iniciatīvas izstrādā ar lielāku iepriekšēju sagatavošanu;

4. pieprasa, lai Komisija, regulāri un stingri pārbaudot savu tiesību aktu un reglamentējošo aktu atbilstību Pamattiesību hartai, īpaši censtos atklāt jebkādu tiešu, bet vēl vairāk netiešu diskrimināciju, kas, īstenojot šos aktus, varētu rasties attiecībā uz dažādām personu kategorijām; uzskata, ka Pamattiesību aģentūrai jābūt plaši iesaistītai šajā sakarā veiktos ietekmes pētījumos;

5. ir vienisprātis ar Komisiju, ka, cenšoties novērst acīmredzamo nevienlīdzību, kam piemīt „endēmisks" vai „strukturāls", proti, „kulturāls" raksturs, un atjaunot nopietni apdraudētu līdzsvaru, var izrādīties, ka atsevišķos gadījumos uz laiku ir jāatsakās no vienlīdzības koncepcijas, kuras centrā ir indivīds, par labu „distributīvai tiesībaizsardzībai" („*justice distributive*"), kuras centrā ir konkrēta grupa, paredzot tā sauktos labvēlīgos pasākumus;

6. uzsver, ka jēdzieni „labvēlīga rīcība" vai „apstiprinoša vienlīdzība", vai arī „distributīva tiesībaizsardzība" ietver to pašu realitāti, kuras pamatnostādne ir atzīt, ka atsevišķos gadījumos diskriminācijas efektīva novēršana paredz varas iestāžu aktīvu iejaukšanos, lai atjaunotu nopietni apdraudētu līdzsvaru; uzstāj, ka šādu iejaukšanos nedrīkst pielīdzināt kādam diskriminācijas veidam, pat ne „labvēlīgam", un ka labvēlīgas rīcības jēdzienu nedrīkst vienkāršot līdz kvotu idejai; atgādina, ka šie pasākumi var īstenoties visdažādākajos veidos, piemēram, kā garantētas darbā pieņemšanas intervijas, prioritāras iespējas iegūt konkrētu izglītību, kas dod iespēju strādāt noteiktā profesijā, kurā atsevišķas kategorijas ir maz pārstāvētas, tā var būt darba piedāvājumu izplatīšana pirmām kārtām noteiktās kopienās vai arī profesionālās pieredzes, ne tikai diplomu ņemšana vērā;

7. atgādina, ka vienlīdzīgas attieksmes princips neliedz dalībvalstīm atstāt spēkā vai ieviest īpašus pasākumus, kuru mērķis ir novērst vai kompensēt ierobežojumus, kas saistīti ar kādu no EK Līguma 13. pantā minētajiem diskriminācijas iemesliem, un pieprasa šos īpašos pasākumus attiecināt uz visām jomām, kurās ir konstatēti nopietni vienlīdzības pārkāpumi, kad ir runa par izglītību, mājokli, piekļuvi precēm un pakalpojumiem vai citām jomām;

8. apzinās, ka nedaudz augstāks atsevišķu grupu pārstāvības līmenis dažās amatu kategorijās var radīt pretēju rezultātu, šīm grupām neuzdrošinoties censties iegūt zināšanas, kas vajadzīgas, lai iegūtu attiecīgās darbavietas, tādējādi veidojoties apburtajam lokam; tāpēc pamatoti iesaka vispirms radīt apstākļus, lai dotu iespēju visām personu kategorijām iegūt

visu veidu un visu līmeņu izglītību un arodmācības, un, ja vajadzīgs, paredzot labvēlīgus pasākumus, lai dotu iespēju nelabvēlīgā situācijā esošām grupām iekļauties skolu izglītības, augstākās vai profesionālās izglītības ciklos, ko tās nevarētu izdarīt bez šiem pasākumiem;

9. uzsver, ka romu izcelsmes migrantiem un nepilsoņiem jāgarantē vienlīdzīgas sociālās un politiskās tiesības, kā arī aicina dalībvalstis un kandidātvalstis izstrādāt stratēģiju, kuras mērķis ir palielināt romu un nepilsoņu piedalīšanos visu līmeņu vēlēšanās gan kā vēlētājiem, gan kandidātiem;

Statistikas datu apkopošana

10. uzskata, ka Direktīvā 95/46/EK, kas nebūt nerada šķēršļus tādu datu vākšanai, kuri it īpaši attiecas uz etnisko izcelsmi un reliģisko piederību, nodrošina nepieciešamo un vēlamo aizsardzību pret jebkādām ļaunprātībām, izmantojot statistikas nolūkā savāktos slepenos datus;

11. uzskata, ka 29. panta darba grupai, kas izveidota saskaņā ar Direktīvu 95/46/EK, būtu jāsniedz atzinums, lai precizētu minētās direktīvas noteikumus, kas var kavēt tādu statistikas datu sagatavošanu, kuri attiecas uz atsevišķām personu kategorijām, un tādā veidā nodrošinot arī vienotu interpretāciju visās dalībvalstīs;

12. vērš uzmanību uz to, ka gadījumā, kad personas dati ir sniegti anonīmi statistikas vajadzībām, šādā statistikā esošo informāciju vairs nevar uzskatīt par personas datiem; atgādina, ka ir arī drošas metodes, kas ievēro anonimitātes principu un tiek tradicionāli izmantotas sociālajās zinātnēs un kas ļautu izveidot statistiku, kuras pamatā ir kritēriji, ko uzskata par slepeniem;

13. ar gandarījumu atzīmē, ka Komisija ir iecerējusi sadarbībā ar valstu iestādēm un citām ieinteresētajām pusēm izstrādāt statistikas dokumentus diskriminācijas seku izvērtēšanai; ar interesi gaida, kad tiks publicēta rokasgrāmata par 2006. gadā paredzēto datu vākšanu;

14. atgādina, ka netiešas diskriminācijas jēdziens ir būtiski saistīts ar kvantitatīvajiem kritērijiem un tāpēc pretēju rezultātu var iegūt, kavējot apkopot statistikas datus pēc konkrētiem rādītājiem, atsaucoties uz tiesību aktiem par personas datu aizsardzību, jo bez šādas statistikas ir neiespējami pierādīt netiešu diskrimināciju;

15. uzskata, ka, vēloties efektīvi novērst jebkāda veida netiešo diskrimināciju un tādējādi pareizi transponēt diskriminācijai veltītās Kopienas direktīvas, kas nepārprotami aizliedz šādu rīcību, ir svarīgi, lai būtu atļauts izmantot pierādījumus, kuru pamatā ir statistikas dati;

16. aicina dalībvalstis pilnveidot savas statistikas metodes tādējādi, lai iegūtu datus par nodarbinātību, mājokli, izglītību un ienākumiem katrā tādu personu kategorijā, kuras varētu būt pakļautas diskriminācijai EK Līguma 13. pantā minēto kritēriju dēļ;

17. vērš uzmanību uz to, ka, lai kāda persona kā piederīga aizsargātai grupai varētu izmantot labvēlības režīmu, ir jābūt iespējai viņu identificēt, kas nozīmē, ka jābūt pieejamiem slepenajiem datiem par viņu; atgādina, ka šie dati jāapstrādā saskaņā it īpaši ar tiesību

aktiem par personas datu apstrādi un Vispārējās mazākumtautību aizsardzības konvencijas 3. panta 1. punktu;

Nepieciešamība papildināt tiesību aktus

18. pauž patiesu nožēlu, ka Komisija neparedz šajā posmā izstrādāt vispārēju tiesību aktu diskriminācijas novēršanas jomā; neatlaidīgi prasa, lai drīzumā tiktu iesniegts jauns tiesību akts, kurā būtu vēlreiz apkopoti EK Līguma 13. pantā minētie diskriminācijas iemesli un kura darbības joma būtu tāda pati kā Direktīvai 2000/43/EK;

19. aicina dalībvalstis, tām izstrādājot tiesību aktus, pienācīgi ņemt vērā dažādos diskriminācijas iemeslus, kas norādīti Hartas 21. pantā, lai tādējādi šie tiesību akti iegūtu uzticamību, ko līdz šim ir mazinājis to juridiski nesaistošais raksturs;

20. mudina dalībvalstis bez jebkādām atrunām vai ierobežojošiem paziņojumiem uzņemties saistības saskaņā ar līgumiem par cilvēktiesībām nediskriminācijas un minoritāšu un citu mazāk aizsargātu grupu pārstāvju aizsardzības jomā, kā arī labticīgi ievērot šīs saistības;

21. aicina Komisiju aktīvi pildīt tās saistības kā līgumu uzraudzības institūcijai un veikt steidzamus pasākumus pret dalībvalstīm, kas pārkāpj EK tiesības, kurās, pamatojoties uz EK Līguma 13. pantu, noteikts diskriminācijas aizliegums; pret jaunajām dalībvalstīm, kuras nav transponējušas pretdiskriminācijas direktīvas, par EK tiesību pārkāpšanu jāierosina pārkāpumu tiesvedība tādā pašā veidā, kā tas notiek vecajās dalībvalstīs;

22. aicina Komisiju, kad tā nākamreiz pārstrādās tiesību aktus par diskriminācijas novēršanu, īpaši pievērsties problēmām, kas saistītas ar diskrimināciju vairāku iemeslu dēļ, un problēmām, kuras saistītas ar segregāciju, kas uzskatāma par vienu no diskriminācijas veidiem, kā arī pārskatīt netiešās diskriminācijas jēdzienu, atļaujot nepārprotami to pierādīt ar statistiku;

23. aicina Padomi pieņemt Komisijas priekšlikumu Padomes Pamatlēmumam par rasisma un ksenofobijas apkarošanu, ar ko izveido sistēmu rasistisku un ksenofobisku pārkāpumu atzīšanai par noziedzīgu nodarījumu, jo, pieņemot šo lēmumu, uzlabotos vajadzīgo datu vākšana par rasistiskiem pārkāpumiem un noziegumiem visā ES;

o
o o

24. uzdod priekšsēdētājam nosūtīt šo rezolūciju Padomei un Komisijai.